

Kharlamova, E. "Vektory razvitiia bukhgalterskogo ucheta" [Vectors of accounting]. *Vse pro MSFO*, no. 1 (2014): 14-15.

Khakhonova, N. N. "Razrabotka sistemy uchetho-analiticheskogo obespecheniia strategicheskogo upravleniia denezhnyimi potokami kommercheskikh organizatsiy" [Develop a system of accounting and analytical support for strategic cash management business organizations]. *Finansy i uchet*, no. 1 (19) (2013): 8-11.

Pushkar, M. S., and Shchyrb, M. T. *Finansovyi oblik u systemi upravlinnia* [Financial accounting management system]. Ternopil: Kart-Blansh, 2006.

Pchelintseva, L. N. "Uchetno-analiticheskoe obespechenie vybora finansovoy strategii" [Accounting and analytical support to select financial strategy]. *Avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: 08.00.12*, 2006.

Rozhnova, O. V. *Finansovyy uchet. Teoreticheskie osnovy. Metodologicheskii apparat* [Financial Accounting. Theoretical bases. Methodological apparatus]. Moscow: Ekzamen, 2003.

Rayan, B. *Strategicheskii uchet dlia rukovoditelia* [Strategic consideration for the head]. Moscow: Audit, 1998.

Skorev, M. M., Grafova, T. O., and Selivanova, A. G. "Strategiia razvitiia predpriatiia v kontekste dinamiki ego sobstvennosti" [Enterprise development strategy in the context of the dynamics of its property]. <http://www.ivdon.ru/magazine/archive/n4p2y2012/1353>

Uord, K. *Strategicheskii upravlencheskii uchet* [Strategic management accounting]. Moscow: Olimp-Biznes, 2002.

УДК 657.1.013

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЇ

© 2014 РОЖЕЛЮК В. М.

УДК 657.1.013

Рожелюк В. М. Нормативно-правове регулювання ведення бухгалтерського обліку як визначальний чинник його організації

У статті розкрито теоретичні основи нормативно-правового регулювання облікової системи в Україні та світі, досліджено існуючі моделі побудови обліку та звітності з урахуванням національних особливостей побудови бізнесу та організації обліку відповідно до них, зроблено порівняння підходів різних країн до розробки норм бухгалтерського обліку, висвітлено складові нормативно-правового регулювання ведення вітчизняної системи бухгалтерського обліку з урахуванням зарубіжного досвіду, розкрито сутність регламентації обліку, виділено її об'єкти та суб'єкти, визначено історичні аспекти розвитку нормативно-правових актів у частині формування облікової системи, розкрито порядок нормативно-правового регулювання за вітчизняними законами, стандартами та інструктивними матеріалами, узагальнено світовий досвід правового регулювання облікової системи з орієнтацією на потреби різних груп користувачів облікових даних, визначено рівні нормативно-правового регулювання в Україні з урахуванням ринкових важелів впливу на діяльність суб'єктів господарювання.

Ключові слова: організація обліку, закони, стандарти, нормативно-правове регулювання, облікова інформація, система обліку, норми

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

Рожелюк Вікторія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку в державному секторі економіки та сфері послуг, Тернопільський національний економічний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46020, Україна)

E-mail: rozelyk@ukr.net

УДК 657.1.013

UDC 657.1.013

Рожелюк В. М. Нормативно-правовое регулирование ведения бухгалтерского учета как определяющий фактор его организации

В статье раскрыты теоретические основы нормативно-правового регулирования учетной системы в Украине и мире, исследованы существующие модели построения учета и отчетности с учетом национальных особенностей построения бизнеса и организации учета в соответствии с ними, сделано сравнение подходов разных стран к разработке норм бухгалтерского учета, отражены составляющие нормативно-правового регулирования ведения отечественной системы бухгалтерского учета с учетом зарубежного опыта, раскрыта сущность регламентации учета, выделены ее объекты и субъекты, определены исторические аспекты развития нормативно-правовых актов в части формирования учетной системы, раскрыт порядок нормативно-правового регулирования по отечественным законам, стандартам и инструктивным материалам, обобщен мировой опыт правового регулирования учетной системы с ориентацией на потребности различных групп пользователей учетных данных, определены уровни нормативно-правового регулирования в Украине с учетом рыночных рычагов влияния на деятельность субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: организация учета, законы, стандарты, нормативно-правовое регулирование, учетная информация, система учета, нормы

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 8.

Рожелюк Вікторія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку в державному секторі економіки та сфері послуг, Тернопільський національний економічний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46020, Україна)

E-mail: rozelyk@ukr.net

Rozhelyuk V. M. Normative and Legal Regulation of Accounting as the Determining Factor of its Organization

In this paper the theoretical bases of normative and legal regulation of accounting system in Ukraine and in the world were revealed, existing models of accounting and reporting organization were researched according to national circumstances of the business structures and accounting management in accordance with them. A comparison of different countries approaches to the development of accounting standards was made, the components of normative and legal regulation of national accounting system based on international experience were revealed, the essence of accounting regulation was disclosed, its objects and subjects were highlighted. The historical aspects of the legal acts development of normative and legal regulation in the formation of the accounting system were defined, the procedure of normative and legal regulation on domestic laws, standards and guidance materials was disclosed, the global experience of legal regulation of the accounting system with a focus on the needs of different groups of users credentials were generalized and the levels of legal regulation in Ukraine with market leverage on business entities were defined.

Key words: organization of accounting, laws, standards, normative and legal regulation, accounting information, system accounting, standards

Pic.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

Rozhelyuk Victoriya M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of accounting in the public sector and the services sector, Ternopil National Economic University (vul. Lvivska, 11, Ternopil, 46020, Ukraine)

E-mail: rozelyk@ukr.net

Регулювання бухгалтерського обліку в частині його методології – це вже організаційний аспект, який практично не досліджується в сучасних умовах. Нагальною потребою часу такі дослідження стали лише в період переходу економіки України до ринкових умов господарювання. Реформування бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів, створення його нової нормативної бази вимагає вирішення проблеми регулювання бухгалтерського обліку на національному рівні. Міжнародний досвід свідчить про різні підходи до цього питання в різних національних системах обліку. Обрання оптимального варіанта для України можливе лише після проведення відповідних наукових досліджень.

Правове регулювання являє собою діяльність держави з внесення організованості, впорядкованості в різні сфери бухгалтерського життя. Стрижнем і основою правового регулювання служить законодавство – сукупність загальнообов'язкових правових актів, що видаються органами державної влади з дотриманням певної процедури і у встановленій формі. Слід розрізняти нормативні акти, тобто виражені в належній формі встановлення, які видаються від імені держави, і конкретні норми права, що представляють собою окремі положення, які містяться в цих актах.

У цей час обліку приділяється величезна увага. Інструкції з організації обліку видаються як державні акти. Перший державний акт, де знайшли місце питання обліку, датується 22 січня 1714 р., в якому встановлювалися положення, обов'язкові для державного апарату та державної промисловості. Вони вимагали: 1) своєчасності запису і щоб «рахунок був швидкий», 2) щоденного ведення прибутково-видаткових книг; 3) суворого персонального підпорядкування відповідальних осіб.

Основним вітчизняним нормативним актом, що регулює порядок ведення бухгалтерського обліку, є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (табл. 1).

Зазначимо, що у згаданому законі залишається багато неузгодженостей. Як підкреслюють А. Г. Ловінська та І. Б. Стефанюк [4, с. 43], закон не дає відповіді на питання, що таке державне регулювання бухгалтерського обліку, що є його суб'єктом, що – об'єктом, які складові входять до національної системи обліку, який взаємозв'язок між ними і яка їх підпорядкованість. Наслідком такої ситуації є неврегульованість на практиці питань відповідальності за

розробку і впровадження методологічного й методичного забезпечення бухгалтерського обліку, відсутність єдиних підходів щодо реформування бухгалтерського обліку в різних галузях національної економіки.

Щодо нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні, то поряд із Законом «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» необхідно зупинитися і на П(С)БО, які здійснюють регулювання питань організації та ведення бухгалтерського обліку. Національні П(С)БО затверджуються Міністерством фінансів України та визначають принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечить міжнародним стандартам. Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади в межах своєї компетенції відповідно до галузевих особливостей розробляють на базі національних П(С)БО методичні рекомендації щодо їх застосування.

Розглядаючи питання регулювання бухгалтерського обліку, С. Н. Поленова [6] вказує на проблему відсутності єдиного розуміння термінології в регулюванні бухгалтерського обліку. Словосполучення «регулювання бухгалтерського обліку» у вітчизняній практиці почало з'являтися на початку реформування при становленні ринкової економіки. Проте досі спостерігається висока варіативність вже при самому формуванні терміна регулювання обліку (використовуються нормативне, правове, нормативно-правове, методичне регулювання бухгалтерського обліку тощо), а його трактування в більшості випадків не наводиться.

Поленова С. Н. [6, с. 17] вважає найдоцільнішим використання поняття «система регулювання бухгалтерського обліку», під якою пропонує розуміти діяльність щодо розробки правил бухгалтерського обліку і напрямів його розвитку, моніторингу їх дотримання, яка впорядковує облікову систему і виконує поставлену ціль.

Крок у вирішенні вказаної проблеми робить В. А. Шпак [8], який з метою упорядкування термінологічного апарату пропонує до норм організації бухгалтерського обліку відносити закони, положення, інструкції, методичні вказівки, які регулюють порядок ведення обліку; до правил – положення про бухгалтерський облік на підприємстві, посадові інструкції, штатний розпис тощо, які встановлюють порядок взаємовідносин між учасниками облікової діяльності.

Правове регулювання бухгалтерського обліку визначає ступінь регламентації державою національної системи обліку. Регламентація бухгалтерського обліку – одна з на-

Таблиця 1

Державне регулювання бухгалтерського обліку відповідно до ст. 6 Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»

Суб'єкт державного регулювання	Сутність державного регулювання	Об'єкт державного регулювання
Міністерство фінансів України	Затвердження національних положень (стандартів), інших нормативно-правових актів бухгалтерського обліку	Не визначено
Національний банк України	Встановлення порядку ведення обліку та складання фінансової звітності	Бухгалтерський облік та фінансова звітність у банках
Державне казначейство України	Встановлення порядку ведення обліку та складання фінансової звітності	Бухгалтерський облік та фінансова звітність про виконання бюджетів та бюджетних установ
Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади	Методичні рекомендації щодо застосування положень (стандартів) бухгалтерського обліку	Не визначено

болілих і поширених його проблем. У зв'язку з цим доцільно дати відповідь на питання: хто проводить регламентацію і в чий інтерес? Країни світу можна умовно поділити на групи залежно від системи регулювання бухгалтерського обліку (рис. 1).

Із наведених груп країн Україну найдоцільніше віднести до країн, у яких регулювання бухгалтерського обліку здійснюється державними органами з орієнтацією на оподаткування. Однак, як зазначає І. Белоусова [3], Україна – це єдина країна, принаймні в Європі, що в питанні нормативного регулювання обліку шукає свій унікальний шлях розвитку, оскільки законом визначений єдиний метод регулювання бухгалтерської діяльності – державний. Про жодне саморегулювання, суспільне регулювання професії не йдеться.

На цьому наголошує і А. В. Озеран [5], зазначаючи, що Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» не визначає ролі, функцій та прав професійного бухгалтерського співтовариства у створенні нормативної бази обліку. Якщо проаналізувати досвід інших країн, то можна побачити, що у таких країнах, як США та Великобританія професійні організації займаються безпосередньо розробкою стандартів фінансового обліку.

Такий шлях у процесі реформування системи бухгалтерського обліку обрала і Польща, де серед органів, що займаються регулюванням бухгалтерського обліку, важливе місце належить Комітету з бухгалтерських стандартів (КБС). Створений 2004 р. Комітет складається з десяти експертів, бухгалтерів та аудиторів, які представляють аудиторські компанії, Міністерство фінансів, Польське управління з фінансового нагляду, Національну палату ста-

тутних аудиторів, а також учених. Основне завдання КБС полягає в підготовці та публікації польських бухгалтерських регламентацій незалежно від функцій, що здійснює Міністерство фінансів.

Цікавий щодо цього досвід наших найближчих сусідів – країн СНД. У резолюції засідання Координаційної ради з бухгалтерського обліку при Виконкомі СНД, що відбулося в грудні 2008 р., рекомендовано «...з метою підвищення якості фінансової інформації про діяльність суб'єктів господарювання передбачати у відповідних законодавчих актах такі вимоги до головних бухгалтерів:

- 1) наявність вищої професійної освіти;
- 2) наявність стажу роботи, пов'язаної з веденням бухгалтерського обліку, складанням бухгалтерської (фінансової) звітності або аудиторською діяльністю, не менш як три роки з останніх п'яти календарних років;
- 3) відсутність судимості за здійснення злочинів у сфері економіки або навмисних злочинів;
- 4) членство в саморегульованій організації» (обов'язкове).

Тобто, практично в усіх країнах, на відміну від України, саморегулювання бухгалтерської професії є обов'язковою складовою. Тож перспективним напрямом розвитку національної системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні є широке залучення професійної бухгалтерської та аудиторської спільноти до створення методологічного і методичного його забезпечення шляхом забезпечення обов'язкової участі у дорадчих органах при профільних міністерствах.

Для виявлення інших можливих шляхів удосконалення вітчизняної системи регулювання бухгалтерського обліку порівняємо її з досвідом інших країн (табл. 2).

Рис. 1. Підходи до правового регулювання бухгалтерського обліку

Порівняння підходів різних країн до розробки норм бухгалтерського обліку [5]

Країна	Головне джерело регулювання	Базові нормативні акти	Загальна характеристика регулювання	Вплив державних органів	Роль професійної спільноти	Характер нормативних актів
США	Законодавчий орган та професійні організації	US GAAP	Гнучка	Виявляється не так явно, як в ін. країнах	Значна	Рекомендаційний
Великобританія	Законодавчий орган та професійні організації	Закон про компанії, UK GAAP	Гнучка, але з тенденцією впливу законодавства	Присутній	Значна	Рекомендаційний
Франція	Законодавчий орган	Закон про бухгалтерський облік	Домінування консервативного підходу та податкового законодавства	Значний	Допомога при підготовці законодавчих актів та підготовка власних, не обов'язкових для виконання, рекомендацій	Обов'язковий
Німеччина	Законодавчий орган	Торговий кодекс	Надзвичайний консерватизм при домінуванні податкового законодавства	Суттєвий	Забезпечення відповідності практики до чинного законодавства, а не розробка нового	Обов'язковий
Росія	Законодавчий орган	Закон про бухгалтерський облік	Домінування консервативного підходу та податкового законодавства	Суттєвий	Роз'яснення серед практиків прийнятих нових правил бухгалтерського обліку та розробка облікових прийомів та їх застосування	Обов'язковий
Україна	Законодавчий орган	Закон про бухгалтерський облік	Домінування консервативного підходу та податкового законодавства	Суттєвий	Підготовка аналітичних матеріалів	Обов'язковий

Як видно з табл. 2, у країнах англо-американської моделі обліку нормативні акти мають рекомендаційний характер, тоді як континентальна модель, до якої можна віднести і Україну, передбачає обов'язковість дотримання передбачених норм. Крім того, у країнах континентальної моделі порівняно з англо-американською, рівень впливу нормативних актів значно вищий, а роль професійної спільноти – нижча, а в США та Великобританії професійні організації є основним джерелом регулювання поряд із законодавчим органом. У переважній більшості європейських країн вони лише надають допомогу при підготовці законодавчих актів, готують власні, не обов'язкові для виконання, рекомендації та проводять роз'яснення серед практиків прийнятих нових правил бухгалтерського обліку.

Учені виділяють від двох до п'яти рівнів нормативного регулювання бухгалтерського обліку та звітності. Так, А. П. Бархатов [2] виокремлює три рівні: національний, регіональний та міжнародний. Вважаємо, що до них доцільно додати рівень підприємства, оскільки і на мікрорівні приймаються важливі нормативні акти, зокрема в сфері організації бухгалтерського обліку (рис. 2).

Національні стандарти фінансового обліку розробляються і використовуються в кожній країні, їх застосування обмежене кордонами країни, хоч через економічні причини деякі національні стандарти (насамперед GAAP) все ж суттєво вплинули на міжнародні стандарти.

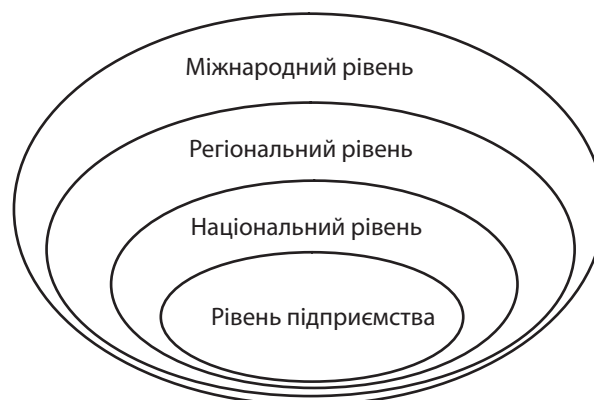

Рис. 2. Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку

Регіональні стандарти діють у кількох країнах одного регіону. Наприклад, на рівні Європи розробляються європейські Директиви для країн Європейського економічного співтовариства, які мають характер законів і є обов'язковими до виконання. Вони також впливають на практику фінансового обліку окремих країн. Це досягається за рахунок того, що кожний стандарт на стадії розробки протягом 10 і більше років узгоджується з кожною країною

та передбачається як норма у законодавстві кожної країни. Саме так розроблені і прийняті Четверта директива ЄС про річну фінансову звітність компаній від 25 липня 1978 р. і Сьома директива ЄС про консолідовану звітність від 13 липня 1983 р. Подібні регіональні організації існують у країнах Тихоокеанського регіону, Південній Америці, Африці.

Міжнародна стандартизація виникла 1973 р. За рішенням професійних організацій бухгалтерів багатьох країн (Австралії, Канади, Німеччини, Франції, Японії, Мексики, США, Великобританії, Нідерландів, Ірландії) було започатковано Комітет з міжнародних стандартів фінансової звітності для створення міжнародних стандартів, які набувають все більшого поширення у світі.

Виходячи з особливостей діяльності конкретного підприємства окремі питання повинні врегульовуватися нормативними актами керівника, які формують четвертий мікрорівень нормативного регулювання бухгалтерського обліку.

Основною проблемою нормативного регулювання бухгалтерського обліку ще з часів його зародження є складність у трактуванні нормативних актів, що залишається актуальним і дотепер, оскільки рахунковий апарат підприємства має стільки інструкцій, скільки у трестівських інструкторів «людино-днів», однак усі спроби охопити єдиною схемою різноманіття бухгалтерської практики зазнавали фіаско.

Загалом із усього викладеного в нормативних актах ми, насамперед, повинні з'ясувати сенс і мету, що не завжди буває просто, оскільки саме зерно істини буває «сховане» дуже глибоко.

ВИСНОВКИ

Усі норми чинного законодавства з питань нормативно-правового регулювання обліку можна поділити на дві групи: одно- та багатоваріантні. У перших передбачено однозначний єдиний порядок відображення в обліку господарських фактів, які є обов'язковими для усіх підприємств. Одноваріантні (однозначні) вимоги законодавчих актів і нормативних документів, що застосовуються в системі обліку, не потрібно відображати в обліковій політиці підприємства, однак в обліковій політиці повинні знаходити своє відображення тільки ті положення бухгалтерського обліку, які мають різні варіанти застосування. Однозначні вимоги законів, положень, інструкцій, що використовуються в бухгалтерському обліку, не повинні повторюватися в Наказі про облікову політику. При її формуванні розглядають тільки ті питання, вирішення яких відповідно до нормативних документів, може відрізнитися від прийнятих на інших підприємствах. Наявність у нормативно-правовій базі формулювань «може» або «має право» є причиною визначення чергового елемента облікової політики.

У випадках, коли законодавчі акти та нормативні документи містять кілька варіантів відображення в обліку певних господарських фактів (багатоваріантні норми), при відображенні конкретних господарських фактів бухгалтер може вибрати і використати будь-який із передбачених законодавством варіантів.

Необхідно звернути увагу на те, що обрані методичні прийоми, способи та процедури повинні відповідати особливостям діяльності конкретного підприємства, тобто процес формування полягає не лише в їх виборі або розробці, а й детальному аналізі того чи іншого елемента облікової політики.

При цьому, розглядаючи у процесі вироблення власної облікової політики всі теоретично можливі варіанти, до Наказу про облікову політику необхідно заносити ті з них,

якими підприємство керуватиметься у своїй повсякденній діяльності або має намір скористатися в найближчому майбутньому. Наприклад, якщо підприємство не здійснює і не планує здійснювати будівельну діяльність, то йому немає потреби встановлювати його обліковою політикою методи визначення ступеня завершеності робіт за будівельним контрактом. Передбачати наперед всі події та операції, а тим більше перелічувати в наказі (розпорядженні) про облікову політику всі можливі варіанти принципів оцінки та методів обліку не потрібно, оскільки при виникненні в майбутньому на підприємстві фактів господарської діяльності, що не мали місця раніше, облікову політику може бути доповнено, а в окремих випадках змінено. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Акатьева М. Д. Учетная политика для целей сегментного учета / М. Д. Акатьева // Международный бухгалтерский учет: научно-практический журнал. – Минск, 2014. – № 18 (312).
2. Бархатов А. П. Развитие нормативного регулирования бухгалтерского учета за рубежом и в России / А. П. Бархатов // Вестник Российского государственного торгово-экономического университета. – 2008. – № 5 (26).
3. Белоусова І. А. Розвиток бухгалтерської професії як важливий чинник подолання економічної кризи в Україні / І. А. Белоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 5. – С. 3–6.
4. Ловінська Л. Г. Організація бухгалтерського обліку та фінансового контролю в сучасних умовах господарювання в Україні / Л. Г. Ловінська, І. Б. Стефанюк. – К.: НДФІ, 2006. – 240 с. – С. 142–154.
5. Озеран А. В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні / А. В. Озеран. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vlca_Ekon/2011_35/55.pdf
6. Поленова С. Н. К вопросу о понятийном аппарате регулирования бухгалтерского учета / С. Н. Поленова // Международный бухгалтерский учет. – 2011. – № 48(198). – 64 с. – С. 11–18.
7. Смирнов В. Д. Учет затрат и калькуляция в сельскохозяйственном производстве / В. Д. Смирнов. – М.: Статистика, 1972.
8. Шпак В. А. Організація бухгалтерського обліку: Концептуальний підхід : монографія / В. А. Шпак. – К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. – 312 с.

REFERENCES

- Akateva, M. D. "Uchetnaia politika dlia tseyly segmentnogo ucheta" [The accounting policies for segment accounting]. *Mezhdunarodnyy bukhgalterskiy uchet*, no. 18 (312) (2014).
- Barkhatov, A. P. "Razvitie normativnogo regulirovaniia bukhgalterskogo ucheta za rubezhom i v Rossii" [Development of regulatory accounting abroad and in Russia]. *Vestnik Rossiyskogo gosudarstvennogo torгово-ekonomicheskogo universiteta*, no. 5 (26) (2008).
- Bielousova, I. A. "Rozvytok bukhgalterskoi profesii iak vazhlyvyi chynnyk podolannia ekonomichnoi kryzy v Ukrainy" [The development of the profession as an important factor in the economic crisis in Ukraine]. *Bukhgalterskiy oblik i audit*, no. 5 (2009): 3-6.
- Lovinska, L. H., and Stefaniuk, I. B. *Orhanizatsiia bukhgalterskoho obliku ta finansovoho kontroliu v suchasnykh umovakh hospodariuvannia v Ukraini* [Accounting and financial control in the current economic conditions in Ukraine]. Kyiv: NDFI, 2006.
- Ozeran, A. V. "Normativno-pravove rehuliuвання bukhgalterskoho obliku i finansovoi zvitnosti v Ukraini" [Legal regulation of accounting and financial reporting in Ukraine]. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vlca_Ekon/2011_35/55.pdf
- Polenova, S. N. "K voprosu o poniatyom apparate regulirovaniia bukhgalterskogo ucheta" [On the conceptual apparatus of accounting regulation]. *Mezhdunarodnyy bukhgalterskiy uchet*, no. 48 (198) (2011): 11-18.
- Smirnov, V. D. *Uchet zatrat i kalkulatsiia v selskokhoziaystvennom proizvodstve* [Cost Accounting and Costing in agricultural production]. Moscow: Statistika, 1972.
- Shpak, V. A. *Orhanizatsiia bukhgalterskoho obliku: Kontseptualnyi pidkhid* [Accounting organization: A conceptual approach]. Kyiv: Biznes Media Konsaltny, 2011.